

Ludzie ludziom – kolonializm europejski i kolonie karne

- [Wprowadzenie](#)
- [Film](#)
- [Interaktywne ćwiczenia multimedialne](#)
- [Podsumowanie](#)
- [Słowniczek](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Wprowadzenie

W 1776 roku 13 brytyjskich kolonii przekształciło się w niepodległe Stany Zjednoczone, rozpoczynając tym samym proces dekolonizacji. W tym czasie w Ameryce Południowej teren, zwany dzisiaj Gujaną Francuską, był dopiero podbijany i kolonizowany. W XIX wieku ten niewielki obszar stał się jedną z najsłynniejszych kolonii karnych na świecie. Osadzano tam głównie więźniów politycznych i groźnych przestępców. Jednym z tych więźniów był Alfred Dreyfus, oficer francuski niesłusznie oskarżony o zdradę państwa. Został on skazany na dożywotni pobyt w karnym obozie na Wyspie Diabelskiej w Gujanie. Po kilku latach wykazano, że dowody w sprawie Dreyfusa były spreparowane. Po ponownym procesie skazano go na 10 lat obozu karnego. Jednak wskutek nacisku opinii publicznej wyrok anulowano. Główna zasługę w uniewinnieniu Dreyfusa należy przypisać prasie masowej, która nagłośniła sprawę, dzięki czemu zyskała rangę wielkiej siły opiniotwórczej w społeczeństwie i państwie. Innym słynnym osadzonym na Wyspie Diabelskiej był Henri Charrière, francuski pisarz. Skazany za morderstwo sutenera w 1931 roku, przez całe życie utrzymywał, że nie popełnił tej zbrodni. Wielokrotnie próbował uciec z kolonii karnej. W 1969 roku opisał swoje wspomnienia w powieści „Papillon”, która znalazła milion nabywców we Francji.

Już wiesz

Przed zapoznaniem się z e-materiałem należy wiedzieć:

- kiedy rozpoczął się proces kolonizacji;
- gdzie mieściły się najważniejsze kolonie państw europejskich;
- dlaczego zakładano kolonie;
- czym była Liga Narodów;
- co to jest ONZ i jakie są cele tej organizacji.

Nauczysz się

- wyjaśniać, czym jest dekolonizacja;
- wymieniać przyczyny dekolonizacji;
- charakteryzować przebieg procesu dekolonizacji;
- wskazywać na mapie położenie Gujany Francuskiej;
- wymieniać przyczyny kolonizacji Gujany Francuskiej.

Film

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DrAE7WxvF>

Źródło: LEARNETIC SA, licencja: CC BY-SA 2.0.

Interaktywne ćwiczenia multimedialne

Ćwiczenie 1

Zaznacz prawidłowe odpowiedzi.

Proces dekolonizacji:

- ☐ to wyzwalamie narodów spod zależności kolonialnej i tworzenie niepodległych państw.
- ☐ zapoczątkowany został po I wojnie światowej.
- ☐ nie dotyczy wyzwalamia się państw w Afryce.
- ☐ zapoczątkowany został przez podpisanie Deklaracji Niepodległości Stanów Zjednoczonych.
- ☐ wspierany był przez Ligę Narodów a następnie Organizację Narodów Zjednoczonych.

Zasób interaktywny dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DrlwJpEuO>

Źródło: LEARNETIC SA, licencja: CC BY 4.0.

Podsumowanie

Podsumowanie

1. Proces dekolonizacji został zapoczątkowany przez postanowienia *Deklaracji Niepodległości Stanów Zjednoczonych*.
2. Przyjmuje się, że dekolonizacja dotyczy wyzwalań narodów po II wojnie światowej.
3. W 1960 roku Organizacja Narodów Zjednoczonych uchwaliła *Deklarację* w sprawie przyznania niepodległości krajom i narodom kolonialnym.
4. W 1960 roku aż 17 państw afrykańskich uzyskało niepodległość, co sprawiło, że nazwano go Rokiem Afryki.
5. Obecnie żadne państwo nie posiada kolonii, w tradycyjnym znaczeniu tego słowa, chociaż nadal istnieją terytoria zależne.
6. Gujana Francuska, to przykład terytorium zależnego. Była kolonizowana przez Francuzów od XVII wieku, obecnie jest francuskim terytorium zależnym o statusie departamentu zamorskiego.
7. Na obszarze Gujany Francuskiej znajduje się francusko-europejski kosmodrom.

Ćwiczenie 1

Przeczytaj poniższe zdania i zaznacz, czy są one prawdziwe, czy fałszywe.

	Prawda	Fałsz
Gujana Francuska to kolonia Francji położona w Afryce.	☐	☐
Ze względu na trudne warunki klimatyczne występujące w Gujanie Francja zaczęła tam wysyłać więźniów.	☐	☐
Najśłynniejszym więzieniem na terenie Gujany była Diabelska Wyspa.	☐	☐
Obecnie w miejscowości Kourou w Gujanie Francuskiej znajduje się Centrum Kosmiczne.	☐	☐

Źródło: LEARNETIC SA, licencja: CC BY 4.0.

Słowniczek

dekolonizacja

proces uzyskiwania niezależności przez terytoria będące koloniami

ogólnie: likwidacja systemu kolonialnego

kolonia

posiadłość państwa leżąca poza jego granicami; kolonie zamieszkałe są przez rdzenną ludność, która ma ograniczone prawa obywatelskie

kolonia karna

wydzielone terytorium, którego celem jest przetrzymywanie skazanych w izolacji od społeczeństwa

kolonializm

polityka państw, które są rozwinięte gospodarczo, mająca na celu podporządkowanie i utrzymanie w zależności krajów słabiej rozwiniętych

kolonizacja

proces przekształcania podbitych terenów w kolonie, osadzanie tam mieszkańców oraz tworzenie osad

terytorium zależne

określenie odnoszące się do obszarów podległych innym krajom; terytorium niestanowiące niepodległego państwa

Dla nauczyciela

Scenariusz

Autor

Learnetic

Temat zajęć

Ludzie ludziom – kolonializm europejski i kolonie karne

Grupa docelowa

szkoła podstawowa, klasa 8/ szkoła ponadgimnazjalna (ponadpodstawowa), klasa 1

Ogólny cel kształcenia:

Uczeń umieszcza w czasie i przestrzeni procesy dekolonizacyjne i ocenia ich następstwa.

Kształtowane kompetencje ogólne:

- porozumiewanie się w języku ojczystym,
- kompetencje społeczne i obywatelskie.

Cele (szczegółowe) operacyjne

Uczeń:

- rozróżnia pojęcia: kolonializm, kolonizacja, dekolonizacja;
- ustala, jakie wydarzenie zainicjowało proces dekolonizacji;
- charakteryzuje kolonie karne;
- wskazuje historię Gujany Francuskiej jako kolonii karnej;
- wskazuje na mapie położenie Gujany Francuskiej;
- wyjaśnia, dlaczego Gujana Francuska pozostała terytorium zależnym.

Metody/techniki kształcenia:

- metody programowane: z wykorzystaniem e-podręcznika, z użyciem multimediów;
- metody problemowe: aktywizujące: debata;
- metody podające: pogadanka, wykład;
- metody praktyczne: praca z tekstem źródłowym, praca z mapą.

Formy organizacji pracy

- indywidualna
- zbiorowa
- grupowa

Przebieg lekcji

Faza wprowadzająca:

Czynności organizacyjne. Nauczyciel podaje temat i cele zajęć, zgodny z podstawą programową.

W krótkim wykładzie nauczyciel omawia proces dekolonizacji. Przedstawia rys historyczny – od Deklaracji Niepodległości Stanów Zjednoczonych do systemu mandatowego zaproponowanego przez Ligę Narodów. Wymienia państwa, które uzyskały niepodległość po II wojnie światowej, wspomina też o okolicznościach temu towarzyszących.

Nauczyciel pyta uczniów, jakie były przyczyny dekolonizacji i czy przyniosła ona pozytywny skutek.

Faza realizacyjna:

Nauczyciel przypomina uczniom zadanie, które mieli do wykonania w domu (zob. komentarz do lekcji). Następnie dzieli uczniów na dwie grupy i rozdaje instrukcje.

Grupa I

Wyobraźcie sobie, że jesteście uczestnikami konferencji *Kolonializm – brzemię białego człowieka i misja niesienia cywilizacji, czy raczej nierozliczone zbrodnie i wyzysk ludów podbitych?* Waszym zadaniem jest przedstawienie kolonializmu jako misji niesienia cywilizacji.

Grupa II

Wyobraźcie sobie, że jesteście uczestnikami konferencji *Kolonializm – brzemię białego człowieka i misja niesienia cywilizacji, czy raczej nierozliczone zbrodnie i wyzysk ludów podbitych?* Waszym zadaniem jest przedstawienie kolonializmu jako wyzysku ludów podbitych.

Nauczyciel wyjaśnia, że zadaniem uczniów będzie przygotowanie debaty o podłożu społeczno-historycznym, w której będą starali się podsumować skutki procesów kolonizacji oraz dekolonizacji. Uczniowie powinni zastanowić się, jakie były założenia dotyczące dekolonizacji, a także czy osiągnięto zakładane rezultaty.

Po zakończonej debacie uczniowie oglądają film *Ludzie ludziom – kolonializm europejski i kolonie karne*. Nauczyciel poleca uczniom aby zwrócili uwagę na to do jakich celów została wykorzystana Gujana Francuska jako kolonia karna i dlaczego do dziś jest terytorium zależnym Francji.

Po projekcji filmu nauczyciel pyta, czy uczniowie znają inne kolonie karne. Wśród wymienionych powinny się znaleźć kolonie karne w Australii, w Nowej Kaledonii, na Syberii. Jeśli uczniowie nie podadzą propozycji, nauczyciel wskazuje powyższe przykłady kolonii karnych.

Faza podsumowująca:

W ramach podsumowania uczniowie rozwiązują zadania interaktywne, następnie omawiają je wspólnie z nauczycielem. Nauczyciel wyjaśnia wątpliwości uczniów. Następnie, w celu podsumowania lekcji, inicjuje pogadankę z wykorzystaniem strony *Podsumowanie*. Uczniowie formułują wnioski z lekcji.

Praca domowa

Sprawdź, co oznacza pojęcie upside-down decolonization. Napisz, jak należy rozumieć to sformułowanie i czego ono dotyczy.

Komentarz do lekcji

Na dwa tygodnie przed lekcją nauczyciel poleca uczniom przypomnieć najważniejsze informacje na temat kolonizacji Afryki w XIX wieku i jej skutków, a także znaleźć najważniejsze informacje dotyczące dekolonizacji kontynentu afrykańskiego.

Nauczyciel informuje uczniów, że mogą skorzystać z dostępnych w internecie informacji np artykułów:

http://wyborcza.pl/1,157230,6518094,Dekolonizacja_Afryki.html

<https://www.polskieradio.pl/130/6313/Artykul/1937997,Afryka-Dekolonizacja-nie-byla-do-brym-zakonczeniem-kolonializmu> .

Uczniowie mogą również skorzystać z informacji zawartych w e-podreczniku:

https://www.epodreczniki.pl/reader/c/205183/v/latest/t/student-canon/m/txOH2RPoP2#txOH2RPoP2_0000002E

Chętnym uczniom nauczyciel poleca przeczytać wybrane rozdziały z: *Historia Afryki w zarysie* Jerzego Prokopczuka oraz *Półwiecze. Historia polityczna świata po 1945 roku* Antoniego Czubińskiego.

Metryczka

Tytuł

Ludzie ludziom- kolonializm europejski i kolonie karne

Temat lekcji z e-podręcznika, do którego w-materiał się odnosi

Proces dekolonizacji

Przedmiot

historia

Etap edukacyjny

szkoła podstawowa, szkoła ponadpodstawowa

Podstawa programowa

10. Świat po II wojnie światowej. Uczeń:

5) sytuuje w czasie i przestrzeni proces dekolonizacji oraz ocenia jego następstwa, uwzględniając rolę ONZ;

Nowa podstawa programowa

XXXVI. Świat po II wojnie światowej. Uczeń:

6) określa przyczyny, umieszcza w czasie i przestrzeni procesy dekolonizacyjne i ocenia ich następstwa;

Kompetencje kluczowe:

Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady UE z 18.12.2006 w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie:

- 1) porozumiewanie się w języku ojczystym,
- 6) kompetencje społeczne i obywatelskie.

Cele edukacyjne zgodne z etapem kształcenia

Uczeń:

- dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych;
- dostrzega wielość perspektyw badawczych oraz wielorakie interpretacje historii i ich przyczyny;
- integruje pozyskane informacje z różnych dziedzin wiedzy.

Powiązanie z e-podręcznikiem

<https://www.epodreczniki.pl/reader/c/205183/v/45/t/student-canon/m/j00000014ABv46>

https://www.epodreczniki.pl/reader/c/205183/v/45/t/student-canon/m/j00000014ABv46#j00000014ABv46_0000000K

https://www.epodreczniki.pl/reader/c/205183/v/45/t/student-canon/m/j00000014ABv46#j00000014ABv46_00000012